

Dokument starostlivosti o dreviny obce Lehota

Všetky obce v zmysle Zákona č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny sú povinné obstarat' Dokument starostlivosti o dreviny (§ 48 ods. 1, § 54 ods. 2, písm.e). DSoD je dokumentáciou ochrany prírody a krajiny a slúži ako podklad pre zabezpečovanie starostlivosti o dreviny i pre rozhodovací proces. Výstupom DSoD je prehľad o umiestnení a kvalite drevín, ako i o ekologickom, krajinotvornom, estetickom a kultúrno-historickom význame drevín. Využíva sa tiež pri uplatňovaní náhradnej výsadby za vyrúbané dreviny. Obstaráva a schvaľuje ho obec a vyhotovuje ho odborne spôsobilá osoba zapísaná v zozname, ktorý vedie MŽP SR.

Obec Lehota bola prvá v nitrianskom okrese, ktorá si DSoD obstarala. Spracovaný bol v roku 2009 a riešiteľom bol Ateliér Dobrucká, s.r.o., následne bol pripomienkovaný na verejnom prerokovaní a schválený v roku 2010 obecným zastupiteľstvom Lehota. V rámci prác boli mapované a hodnotené stromy, ktoré sa nachádzajú v zastavanom území obce na plochách verejnej a vyhradenej zelene v rámci 25 lokalít.

Dreviny- kvalita a kvantita

Spolu bolo hodnotených 754 stromov na 10,82 ha plôch zelene. Na jedného obyvateľa pripadá len 0,4 ks stromu, teda jeden strom pripadá asi na troch občanov (v tomto nie sú započítané stromy na súkromných pozemkoch). Toto číslo je veľmi negatívne, optimálne by na jedného občana mal pripadať 1 strom. Pre porovnanie uvádzame mesto Kolárovo, ktoré v roku 2007 malo 10703 obyvateľov a 11990 stromov.

V obci Lehota je potrebné posilniť výsadbu stromov na všetkých voľných plochách. Najčastejším druhom v obci je breza, zistených bolo 122 ks, čo je 16 % zo všetkých stromov. Táto drevina bola veľmi obľúbená v 2.polovici 20.storočia, avšak patrí medzi silné alergény, preto sa výsadba tohto druhu v obytných zónach neodporúča. **Druhým najčastejším stromom je lipa (8%),** čo je drevina domáca, dlhoveká (dožíva sa i cez 500 rokov, pokiaľ má dobré podmienky a údržbu), vhodná je i do oblastí so zaťaženým životným prostredím. Lipy sú vysadené najmä na cintoríne, kde tvoria kosť výsadby. Lipa je strom, pod ktorý Slovania pochovávali svojich zosnulých a verili, že duch mŕtvych spočinie v korune tohto stromu. **Tretím najčastejším stromom je jablň a jej podiel je 6 %.** Lehota je obcou vidieckeho typu, takže zastúpenie ovocných stromov na plochách verejnej zelene je vhodné, pretože podporuje vidiecky ráz obce, podporuje identitu obce, podporuje „domácku“ atmosféru, skromnosť a spätosť ľudí s prírodou. Ovocné stromy je vhodné vysádzať i v budúcnosti.

V obci je pomerne vysoký podiel ihličnatých drevín (23 %), ktoré nie sú geograficky pôvodné a v území pôsobia cudzorodo, neprirodzene, pretože pre územie obce sú typické dubovo-hrabové a dubové lesy. V zastavanom území je síce vhodné uplatniť širší sortiment drevín v porovnaní s krajinou, preferovať by sa však mali dreviny listnaté, domáce.

Až 64% stromov vykazuje pomerne dobrý zdravotný stav, zásluhu na tom má i ošetrovanie drevín na cintoríne v roku 2009, ktoré zabezpečila obec. V budúcnosti je potrebné ďalej ošetrovať prioritne dreviny kosťové, dlhoveké (lipy, javory, pagaštany apod.)

12 stromov si vyžaduje bezodkladný výrub, pretože sú z hľadiska prevádzkového nebezpečné. V priebehu troch-štyroch rokov by malo dôjsť k odstráneniu cca 20% stromov, ktoré je potom potrebné okamžite nahradiť novými drevinami.

Veľmi negatívnym javom je fakt, že v obci silne prevládajú dreviny krátkoveké, výplňové, ktorých podiel je až 63%. Z hľadiska perspektívy porastov je možné na základe hodnotenia drevín konštatovať, že len 13% !!! drevín vykazuje dlhodobú perspektívu, teda

ich životnosť sa predpokladá nad 50 rokov. Na tomto negatívnom stave sa podieľa najmä nevhodné druhové zloženie realizovaných výsadiieb a nedostatočná údržba drevín v predchádzajúcom období. Čo je možné pokladať za nevhodnú druhovú skladbu? Najmä prevaha krátkovekých drevín, ktoré majú životnosť do 100 rokov. Z krátkovekých drevín sú vysadené napr. hraby, brezy, hlohy, vrbý, tuje apod. Ich výsadba je v území vhodná, avšak v menšom počte. Najmä dreviny ihličnaté a brezy je potrebné vo verejnej zelene nahradit' drevinami kostrovými, dlhovekými. DSoD odporúča i dreviny vhodné na legislatívnu ochranu, minimálne prostredníctvom VZN o zelene. V súčasnosti obec takéto VZN nemá schválené.

Nikto doteraz nevyčíslil vo finančnom objeme prínos vegetačných prvkov v skvalitnení prostredia. U drevín sa počíta síce spoločenská hodnota, ktorá pre všetky hodnotené dreviny v obci Lehota predstavuje sumu 506 359.-€ (tj. 15 254 571.-Sk). V tejto hodnote však nie je započítaná produkcia kyslíka, účinnosť zelene ako filtra, produkčnú hodnotu, plodov, zdroj liečivých látok... apod. Akú hodnotu má vlastne pre človeka strom??

Plochy zelene- kvalita a kvantita

Dokument starostlivosti o dreviny bol autorským kolektívom koncipovaný čiastočne i ako podklad pre aktualizáciu územného plánu. DSoD hodnotil okrem drevín i plochy zelene, navrhol tvorbu systému zelene a intenzitu údržby pre jednotlivé plochy.

Ako pozitívne prvky v urbánnom systéme sa javia **plochy so sakrálnymi objektami**: kostolná a farská záhrada, plocha cintorína, miesto s krížom na Kaplinskej ulici, priestor okolo kaplnky a priestor pri krypte. Sakrálne prvky vytvárajú nad obcou magický ochranný trojuholník, ak sa pomyslene spojí krypta, kaplnka a kostolná veža. Obec tak získala silného génia loci (ducha miesta), ktorého je potrebné podporovať a udržiavať, prípadne doplniť o ďalšie sakrálne prvky.

Pre posilnenie systému zelene majú význam najmä **plochy tvoriace jadro, resp. subjadro systému, a to najmä cintorín, malé ihrisko, parkové plochy pri Zdravotnom stredisku, pri Dlhom kanáli, tiež areál OŠK Lehota a plocha areálu MŠ.**

Mimoriadny význam z hľadiska biodiverzity i ekologickej stability majú **plochy okolo ramien Dlhého kanála**, najmä ak by boli podporené výsadbou drevín. Trasu okolo kanála je vhodné vnímať ako „zelenú urbanizačnú os“ a podporiť ju chodníkom pre peších, cyklistický chodníkom, doplniť o mobiliár a verejné osvetlenie. Tým by obec získala jednu krásnu prechádzkovú zónu celou obcou s uzlovými priestormi pri kostole, pri zdravotnom stredisku, pri kultúrnom dome, pri malom ihrisku apod. Tento návrh si však vyžaduje úpravu plôch okolo vodných tokov. Veľmi vhodne dotvárajú atmosféru vidieckej obce krásne, malebné previsnuté vrbý (*Salix alba „Tristis“*), ktoré je potrebné ošetriť, udržiavať a podporiť ich ďalšiu výsadbu najmä na miestach pri vode.

Výmera plôch verejnej a vyhradenej zelene prekračuje odporúčané normy a obec Lehota tak vykazuje dostatok plôch zelene v zastavanom území, čo pri zhodnotení tohto potenciálu môže byť veľmi atraktívne pre kvalitu bývania. Obec má teda potenciál pre zlepšenie demografického vývoja, ak na kvalitu bývania získa nových obyvateľov.

Obec však nemá kvalitné rekreačné zázemie, krajina vykazuje nízky stupeň ekologickej stability, v katastri chýbajú lesy, hoci v stredoveku išlo o zalesnené územie. DSoD ponúka spôsob ako môže obec v jednotlivých lokalitách posilniť vegetačné prvky v rámci svojho ďalšieho rozvoja, dielo ponúka návrhy na nové, koncepčné riešenie plôch zelene s ohľadom na platný územný plán. Návrhy je možné zapracovať do územného plánu pri jeho aktualizácii.

Riešenie zelene je potrebné vnímať i ako krajinnno-architektonickú tvorbu. Architektúra už v 9.storočí bola pokladaná za technické umenie. Hmotovo-priestorové riešenie objektov a výber materiálov môže výrazne ovplyvniť dizajn verejných priestranstiev obce, podporiť jej identitu, zvýšiť atraktivitu obce či znehodnotiť verejné

priestranstvá. Dobré či zlé riešenie plôch zelene majú sekundárne vplyv i na hodnotu hmotného majetku obce i majetku PO či FO. To je dôvod na spoluprácu s odborníkom - krajinným architektom pri riešení plôch zelene. Lehota si môže zachovať imidž vidieckej obce len v prípade, že prijme tento fakt a nebude kopírovať mestské prvky v obci. Pre zachovanie kultúrneho a prírodného dedičstva v obci je potrebné citlivo plánovať každú zmenu, každú stavbu, každú výsadbu v obci i tvorbu systému zelene. Plány je potom potrebné realizovať dlhodobo a kontinuálne. Avšak bez politickej podpory v rámci obce, bez podpory občanov, bez odborného a finančného zabezpečenia tvorby plôch zelene a najmä bez dlhodobého kontinuálneho budovania systému zelene môže byť akokoľvek dobrá koncepcia systému zelene zmarená.

Ing. Anna Dobrucká
autorizovaný krajinný architekt

Dokument starostlivosti o dreviny je dostupný v čase úradných hodín na OcÚ Lehota